

ԳԼՈՒԽ 2. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԸ	2
2.1. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԿՆԱՐԿ ԵՎ ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿ	2
2.2. ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋՆԱՀԵՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ	5
2.3. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԸ	9
2.4. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՌԻՍԿԵՐ	16
2.5. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԻՆ	20
2.6. ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԶՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ԱՂՅՈՒՍԱԿՆԵՐ	23

ԳԼՈՒԽ 2. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԸ

2.1. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԿՆԱՐԿ ԵՎ ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿ

- 2020-2021 թվականներին կորոնավիրուսի համավարակի և 44-օրյա պատերազմի հետևանքներին հակազդելու համար հարկաբյուջետային կանոնների «բացառիկ դեպքի» կարգավորումների ներքո իրականացված հակապարբերաշրջանային խթանող քաղաքականության արդյունքում գրանցված պարտքի բեռի աճից հետո 2022-2023 թվականներին հարկաբյուջետային քաղաքականությունը վերադարձել է բնականոն իրավիճակների տրամաբանությանը՝ կտրուկ կրճատելով բյուջեի պակասուրդը և կառավարության պարտքի մակարդակը՝ հասցնելով այն պարտքի կայունության տեսակետից անվտանգ համարվող 40-50%-ի միջակայք: 2024 թվականին հարկաբյուջետային քաղաքականությունը գտնվել է կանոններով առավել մեղմ սահմանափակման տիրույթում, հնարավորություն ունենալով ծախսերի մակարդակի բարձրացմամբ արձագանքել անհետաձգելի կարիքներին: Միաժամանակ, կառավարությունը սկսել է ձևավորված հարկաբյուջետային տարածքն օգտագործել տնտեսական ներուժի բարձրացմանը, այդ թվում՝ անվտանգային և տնտեսական ենթակառուցվածքների ամրապնդմանը, կառուցվածքային բարեփոխումներին, ֆիզիկական և մարդկային կապիտալին ուղղվող ծախսերի դերի բարձացման համար, այդպիսով ամրապնդելով նաև երկարաժամկետ հարկաբյուջետային կայունությունը:
- Միջնաժամկետ հատվածի սկզբում՝ անհետաձգելի կարիքների և կառուցվածքային բարեփոխումների համար «առաջ ընկած» ռեսուրսների ձևավորման պայմաններում պետական բյուջեի պակասուրդի և պարտքի որոշակի աճից հետո հարկաբյուջետային քաղաքականությունը ուղղված կլինի ծախսերի կառուցվածքի բարելավմամբ ուղեկցվող հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիայի իրականացմանը: Կառավարության պարտքի բեռը 2026-2028 թվականներին կհասնի 54-55%-ի մակարդակի, որից հետո, բյուջեի պակասուրդի շարունակական նվազման արդյունքում կմոտենա 50%-ին մինչև 2030 թվականը: Հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիան կիրականացվի ընթացիկ ծախսերի օպտիմալացման և արդյունավետության բարձրացման պայմաններում ՀՆԱ-ում դերի որոշակի նվազմամբ, ինչը կզուգորդվի զսպող հարկաբյուջետային ազդակով միջնաժամկետի սկզբում, իսկ միջնաժամկետի վերջում հարկաբյուջետային քաղաքականության դիրքը ամբողջական պահանջարկի վրա ազդեցության տեսանկյունից կվերադառնա չեզոքի՝ միաժամանակ ամբողջ հորիզոնում դրական ազդեցություն ունենալով տնտեսության ներուժի վրա: Հարկաբյուջետային քաղաքականության համար, ընդհանուր առմամբ, առաջնահերթ է առկա ռեսուրսների առավել արդյունավետ օգտագործումը և հնարավոր ռիսկերի կառավարման կարողությունների ձևավորումը, ինչը, աճի ներուժի բարձրացման

հետ, պետք է երաշխավորի հարկաբյուջետային կայունությունը երկարաժամկետում:

- Միջնաժամկետում հարկային վարչարարության բարելավման, ստվերի դեմ պայքարի, ինչպես նաև հարկային քաղաքականության միջոցառումների արդյունքում ակնկալվում է ապահովել հարկեր/ՀՆԱ հարաբերակցության շարունակական բարելավում՝ 2025թ. 0.7, իսկ 2026 թվականին՝ 0.5, իսկ հաջորդող տարիներին՝ 0.2 տոկոսային կետի շրջանակներում, որով միջնաժամկետի վերջին հարկեր/ՀՆԱ հարաբերակցությունը մոտենում է ներկա օրենսդրության և տնտեսական կառուցվածքի պայմաններում արդյունավետ հնարավորությունների սահմանագծին՝ ՀՆԱ-ում 25-26%-ի:
- Միջնաժամկետ հարկաբյուջետային շրջանակում ընթացիկ ծախսերը ՀՆԱ-ում կնվազեն հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիա իրականացնելու նպատակադրումից ելնելով, իսկ կապիտալ ծախսերը՝ կայունանում պատմական մակարդակներից զգալիորեն բարձր մակարդակում, նպաստելով տնտեսական և անվտանգային ենթակառուցվածքների ամրապնդմանը: Կապիտալ ծախսերի կշիռը ՀՆԱ-ում կայունանում է ՀՆԱ 6%-ի շրջանակներում մինչև 2030թ., իսկ ընթացիկ ծախսերը 2025թ-ի 24.5% սպասողական ցուցանիշից աստիճանաբար նվազելով 2030թ.-ին կհասնեն ՀՆԱ 21.1%-ի:
- 2026-2028 թթ. ՄԺԾԾ հարկաբյուջետային շրջանակի հիմնական ռիսկերը վերաբերում են մակրոտնտեսական անբարենպաստ զարգացումներին, հարկային եկամուտներ/ՀՆԱ ցուցանիշի թիրախավորված բարելավումների ոչ ամբողջական ապահովմանը, միջազգային ֆինանսական շուկաների իրավիճակի վատթարացմանը և ՀՀ կառավարության փոխառության հնարավորությունների սահմանափակմանը, լրացուցիչ ծախսային կարիքների առաջացմանը, և ծախսերի թերակատարմանը և ավելի թույլ հարկաբյուջետային ազդակի ձևավորմանը: Սցենարային վերլուծության միջոցով նշված ռիսկերին տրվել է քանակական արտահայտություն, և դրանց կառավարման համար ձեռնարկվել են համարժեք միջոցառումներ՝ պահուստային ֆոնդերի ձևավորման և գանձապետական կայունացման հաշվում առնվազն ՀՆԱ 1% չափով «իրացվելիության բարձիկի» ստեղծման ճանապարհով: Միաժամանակ, տարբեր ռիսկերի առարկայացման պարագայում կառավարությունը կկիրառի հասանելի գործիքները եկամտային ներուժի բարձրացման նպատակով (այդ թվում՝ հարկային վարչարարության լրացուցիչ գործիքների կիրառում), կճշգրտվեն ծախսային առաջնահերթություններն ու շրջանակը, իսկ հարկաբյուջետային կայունության ռիսկերի առարկայացման դեպքում՝ կվերանայվի նաև հարկաբյուջետային շրջանակը: Բացի այդ, առաջացող ռիսկերին դիմագրավելու տեսակետից յուրաքանչյուր տարվա պետական բյուջեում ըստ անհրաժեշտության կամրագրվեն նաև լրացուցիչ «բարձիկներ» պահուստային ֆոնդերում:

Աղյուսակ 2.1. 2026-2028թթ. ՄԺԾԾ (ներառյալ 2026թ. պետական բյուջեի) հարկաբյուջեային շրջանակը՝ ներառյալ կանխատեսումները մինչև 2030թ., մլրդ դրամ կամ % ՀՆԱ-ում

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
	Փաստացի				Սպ.	Ծր.	ՄԺԾԾ 2027-2023			
Մլրդ դրամ										
Պետական բյուջեի եկամուտներ	1,706.6	2,099.6	2,410.7	2,579.2	2,773.2	3,049.3	3,308.4	3,603.2	3,939.5	4,311.9
Հարկային եկամուտներ և տուրքեր	1,609.6	1,962.5	2,273.9	2,390.9	2,655.9	2,934.9	3,206.1	3,503.3	3,835.5	4,198.9
Պետական բյուջեի ծախսեր	2,027.0	2,279.1	2,599.6	2,955.3	3,376.9	3,584.7	3,755.4	3,994.6	4,213.1	4,480.7
Ընթացիկ ծախսեր	1,810.7	1,898.7	2,127.0	2,413.6	2,688.6	2,883.4	3,001.2	3,169.9	3,302.3	3,474.9
Ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնություններ	216.3	380.4	472.6	541.7	688.3	701.3	754.2	824.6	910.8	1,005.8
Պետական բյուջեի պակասուրդ	-320.5	-179.5	-188.9	-376.1	-603.7	-535.4	-447.1	-391.3	-273.6	-168.8
Կառավարության պարտք	4209.8	3969.7	4571.9	4892.8	5,771.6	6,490.1	7,077.4	7,739.4	8,182.0	8,531.0
կշիռը ՀՆԱ-ում, %										
Պետական բյուջեի եկամուտներ	24.4	24.7	25.4	25.3	25.3	25.7	25.7	25.8	26.0	26.2
Հարկային եկամուտներ և տուրքեր	23.0	23.1	24.0	23.5	24.2	24.7	24.9	25.1	25.3	25.5
Պետական բյուջեի ծախսեր	29.0	26.8	27.4	29.0	30.8	30.2	29.1	28.6	27.8	27.2
Ընթացիկ ծախսեր	25.9	22.3	22.4	23.7	24.5	24.3	23.3	22.7	21.8	21.1
Ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնություններ	3.1	4.5	5.0	5.3	6.3	5.9	5.9	5.9	6.0	6.1

Պետական բյուջեի պակասուրդ	-4.6	-2.1	-2.0	-3.7	-5.5	-4.5	-3.5	-2.8	-1.8	-1.0
Կառավարության պարտք	60.2	46.7	48.2	48.0	52.6	54.6	54.9	55.4	53.9	51.7

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՖՆ

2.2. ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋՆԱՀԵՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

ՀՀ կառավարության հարկաբյուջետային քաղաքականության առաջնահերթությունները և նպատակները արտացոլված են ՀՀ կառավարության ծրագրում ու ըստ անհրաժեշտության առանձին կարգավորումներով սահմանված են նաև ՀՀ օրենսդրությամբ՝

Տնտեսական աճի մոդել: ՀՀ տնտեսական աճի և, ըստ այդմ, հնարավորությունների ընդլայնումը պայմանավորված է լինելու միջազգային մրցունակության աճով: Իսկ միջազգային մրցունակության աճն ապահովելու նպատակով ՀՀ կառավարությունը նպատակադրել է զարգացնել այնպիսի տնտեսություն, որը մի կողմից աշխարհին կառաջարկի տեխնոլոգիական և նորարարական արտադրանք, իսկ մյուս կողմից իր մեծ թափով կառուցվող և արդիականացվող ենթակառուցվածքներով զգալիորեն կնպաստի տարածաշրջանի՝ առևտրային ու մարդկային հոսքեր սպասարկելու կարողությունների բարձրացմանը: Այս տեսանկյունից ՀՀ կառավարությունը գիտելիքն ու նորարարությունը հռչակել է որպես տնտեսական զարգացման հիմնական շարժիչ ուժ:

Հարկային քաղաքականություն: Հարկային քաղաքականությունը ուղղվում է տնտեսության ներդրումային գրավչության բարձրացմանն ու տնտեսական ակտիվության մակարդակի բարելավմանը՝ դրանով իսկ ստեղծելով կայուն նախադրյալներ՝ արտահանման և երկարաժամկետ տնտեսական աճի, հանրային բարիքի վերաբաշխման և հարկաբյուջետային կայունության ամրապնդման համար: Այս նպատակների իրականացման ուղղությամբ հարկային օրենսդրության բարելավման միջոցով կարևորվելու է ներդրողների համար արդար, ընկալելի և կանխատեսելի միջավայրի ձևավորումը: ՀՀ կառավարությունը հարկային քաղաքականության միջոցառումներով, հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման և ստվերային տնտեսության կրճատման ճանապարհով նախատեսում է միջնաժամկետ հորիզոնում ապահովել հարկեր/ՀՆԱ ցուցանիշի շարունակական աճ՝ 2026 թ. հարկեր/ՀՆԱ ցուցանիշը հասցնելով առնվազն 25 տոկոսի¹: Սույն Ծրագրում 2026թ.-ի համար նախանշված

¹ Նշված թիրախին հասնելուն ուղղված քաղաքականության սկզբունքներն ու միջոցառումները ձևակերպվել են ՀՀ վարչապետի՝ 2022 թ. օգոստոսի 12-ի ընդունված «2022-2025 թվականների հարկային եկամուտների կառավարման ծրագիրը հաստատելու մասին» որոշմամբ, որով, որպես նշված թիրախին հասնելու ուղղություններ են նախատեսվել հարկային վարչարարության կատարելագործումը և դրա արդյունքում՝ հարկերի վճարման համապատասխանության բարելավումը, հարկման բազաների ընդլայնումը, այդ թվում՝ որոշ արտոնություններ կրճատելու արդյունքում, հարկային որոշ դրույքաչափերի կամ գործունեության առանձին տեսակների մասով հարկային բեռի բարձրացումը, հարկերի կամ

հարկեր/ՀՆԱ ցուցանիշը կազմում է 24.7%, որը կշարունակի աճել մինչև 25-26% մակարդակ միջնաժամկետի հորիզոնում:

Ծախսային քաղաքականություն: Ծախսային քաղաքականության արդյունավետության բարձրացման տեսանկյունից կարևորվում է հանրային ֆինանսների նպատակային, խնայողաբար և արդյունավետ օգտագործումը: Ծախսերի նպատակայնության բարձրացման առումով անցում է կատարվելու ռազմավարական պլանավորման, իսկ ծախսային ծրագրերի արդյունավետության և օգտավետության բարձրացման նպատակով ներդրվելու է բյուջետային ծրագրերի գնահատման կանոնավոր գործընթաց: Ծախսային քաղաքականությունը կրթության, առողջապահության և սոցիալական պաշտպանության լրացուցիչ նախաձեռնություններով և համակարգային բարեփոխումներով ուղղված է լինելու մարդկային կապիտալի առավել արդյունավետ զարգացմանը և իրացմանը, իսկ պետական ենթակառուցվածքներում (մասնավորապես՝ կրթական և նախակրթական հաստատություններ, ճանապարհներ, ջրամաբարներ և այլն) ներդրումներ իրականացնելու միջոցով ֆիզիկական կապիտալի կուտակմանը: Ծախսային քաղաքականությունը միտված է լինելու նաև պաշտպանական համակարգի ամրապնդմանը՝ բարձրացնելով երկրի դիմադրողականությունը հնարավոր ռիսկերի հանդեպ: Արդյունքում բյուջեի ծախսերի կառուցվածքում միջնաժամկետում կավելանան մարդկային կապիտալին, ենթակառուցվածքներին, և պաշտպանությանն ուղղվող ծախսերի դերը, ինչը կխթանի տնտեսության ներուժը, արտադրողականությունը, դիմադրողականությունը, ներառական աճը և տարածքային հավասարաչափ զարգացումը՝ հիմքեր ստեղծելով որդեգրած տնտեսական զարգացման մոդելի կայացման համար:

Հարկաբյուջետային կանոններ: ՀՀ հարկաբյուջետային կանոնների համակարգին համահունչ² կառավարությունը կիրականացնի հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիա, որը պետական ծախսերի աճը կամրագրի եկամուտ գեներացնելու կարողություններին և պարտքի բեռը կպահի ՀՀ տնտեսության համար ապահով մակարդակում, իսկ պարտքի երկարաժամկետ կայունությունը կերաշխավորվի կառավարության ակտիվների և պարտավորությունների հաշվեկշռված աճով, որը կխթանի տնտեսության ներուժը: Դրա ապահովման համար հարկաբյուջետային քաղաքականության հիմքում լինելու են հետևյալ սկզբունքները.

- **Հարկաբյուջետային կայունության պահպանում պարտքի բեռի պահպանմամբ կառավարելի մակարդակում:** Միջնաժամկետ հատվածում, հաշվի առնելով կառուցվածքային բարեփոխումների սահուն ընթացքը երաշխավորելու, ֆիզիկական ու մարդկային կապիտալի մեջ անհրաժեշտ ծավալի ներդրումներ իրականացնելու և

պարտադիր վճարների թվաքանակի վերանայումը: Հարկային վարչարարության սկզբունքներն ու միջոցառումները իրենց հերթին սահմանվում են ՀՀ ՊԵԿ զարգացման և վարչարարության բարելավման ռազմավարական ծրագրով, որը պարբերաբար թարմացվում է:

² Տե՛ս «Բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքի 21-րդ հոդվածի 8.2, 8.3 և 8.4 մասերը, «Պետական պարտքի մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդվածի 6-րդ և 7-րդ մասերը, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության՝ 2018 թ. օգոստոսի 23-ի N 942-Ն որոշումը:

անհետաձգելի այլ կարիքների համար ձևավորվող ֆինանսավորման պահանջի բավարարման անհրաժեշտությունը, բյուջեի պակասուրդի մակարդակը կբարձրանա միջնաժամկետի սկզբում և կճշգրտվի պարտքը նվազեցնող մակարդակի վերջում, ինչի արդյունքում կառավարության պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցությունը, հասնելով ՀՆԱ 54-55% մակարդակների, կսկսի նվազել դեպի 50%-ի մակարդակ: Պարտքի բեռի կայունացումը և նվազում հնարավորություն կտա պահպանել հարկաբյուջետային տարածքը՝ հնարավոր ցնցումները կլանելու համար, իսկ տնտեսական ներուժի խթանման արդյունքում երկարաժամկետում նվազող վարքագիծ կունենա:

- **Տնտեսության ներուժի բարձրացում՝ ծախսերի կառուցվածքում էլ ավելի բարձրացնելով կապիտալ ծախսերի դերը:** 2022թ.-ից հարկաբյուջետային քաղաքականությունը վերադարձել է պետական ֆինանսների «ոսկե կանոնի» ամբողջական պահպանմանը, ինչը էլ ավելի կամրապնդվի նաև միջնաժամկետում: Այդ համատեքստում կապահովվի պետական կապիտալ ծախսերի կայունացում պատմականին զգալիորեն գերազանցող մակարդակում՝ թույլ տալով խթանել երկարաժամկետ տնտեսական աճը և ՀՆԱ աճի հաշվին երկարաժամկետ հեռանկարում ապահովել պետական պարտքի կայունությունը:
- **Տնտեսական պարբերաշրջանին համարժեք հարկաբյուջետային քաղաքականության իրականացում:** Մակրոտնտեսական կայունությանը և կայուն տնտեսական աճի ապահովմանը նպաստելու նպատակով հարկաբյուջետային քաղաքականությունը զսպող դիրք է ունեցել տնտեսական վերելքի փուլում, և տնտեսական պարբերաշրջանի կայունացման հետ մոտեցել չեզոք դիրքի: Միջնաժամկետ հատվածի սկզբում այն կունենա զսպող դիրք ամբողջական պահանջարկի տեսանկյունից՝ ապահովելու հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիա, միաժամանակ ծախսերի կառուցվածքի բարելավմամբ խթանելու տնտեսական ներուժը, իսկ միջնաժամկետի վերջում հարկաբյուջետային քաղաքականությունը կրկին կունենա չեզոք ազդեցություն ամբողջական պահանջարկի վրա:
- **Հարկաբյուջետային «բարձիկների» ձևավորում:** Տնտեսական պարբերաշրջանի վերելքի փուլում զսպող հարկաբյուջետային քաղաքականությունը հնարավորություն է տվել ապահովել էական «հարկաբյուջետային տարածք»՝ ինչպես ֆիզիկական ու մարդկային կապիտալում ներդնելու և կառուցվածքային բարեփոխումներին օժանդակելու, այնպես էլ հնարավոր ցնցումները կլանելու համար: Վերջինս, զուգակցվելով ներքին և միջազգային ֆինանսական

շուկաներին մշտական հասանելիության երաշխավորմամբ, ձևավորում է կարևոր «հարկաբյուջետային բարձիկ» ռիսկերի հնարավոր առարկայացմանը դիմագրավելու համար: Միաժամանակ, կառավարությունը, գործող կարգավորումների համաձայն, իրացվելիության անհրաժեշտ մակարդակ երաշխավորելու համար գանձապետական կայունացման հաշվում կապահովի առնվազն ՀՆԱ 1%-ի չափով միջոցներ:

2.3. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԸ

Վերջին հինգ տարիների զարգացումներ

2020-2021 թվականներին կորոնավիրուսի համավարակի և 44-օրյա պատերազմի հետևանքներին հակազդելու համար հարկաբյուջետային կանոնների «բացառիկ դեպքի» կարգավորումների ներքո իրականացվել է հակապարբերաշրջանային խթանող քաղաքականություն՝ հակազդելով բացասական տնտեսական շուկերի ազդեցությանը և նպաստելով տնտեսության վերականգմանը: Տնտեսական ցնցումների հաղթահարումից հետո հարկաբյուջետային քաղաքականության առաջնահերթություն է դարձել բնականոն իրավիճակների համար նախատեսված հարկաբյուջետային կանոններին համապատասխանության վերականգնումն ու տնտեսական ցնցումների արդյունքում բարձրացած պակասուրդի և պարտքի մակարդակների կրճատումը՝ զուգահեռ հարկային քաղաքականության և վարչարարության բարեփոխումների միջոցով ընդլայնելով եկամտային կարողությունը: Արդյունքում 2022 թվականներին հնարավոր է դարձել վերականգնել հարկաբյուջետային քաղաքականության բնականոն իրավիճակների տրամաբանությունը՝ կառավարության պարտքի բեռը նվազեցնելով պարտքի կայունության տեսակետից անվտանգ համարվող 40-50%-ի միջակայք, և պահպանել այդ միջակայքում 2023-2024 թվականներին: Միաժամանակ, կառավարությունը սկսել է ձևավորված հարկաբյուջետային տարածքն օգտագործել տնտեսական ներուժի բարձրացմանը, այդ թվում՝ կառուցվածքային բարեփոխումներին, ֆիզիկական և մարդկային կապիտալին ուղղվող ծախսերի դերի բարձրացման համար, այդպիսով ամրապնդելով նաև երկարաժամկետ հարկաբյուջետային կայունությունը:

Պետական բյուջեի եկամուտները: 2021-2024 թվականներին պետական բյուջեի եկամուտների կշիռը ՀՆԱ-ում նվազել է՝ 2024թ.-ին 2020թ. նկատմամբ նվազումը կազմել է 0.2%-ային կետ, սակայն անվանական արտահայտությամբ աճը կազմել է 1,005.2 մլրդ դրամ: Հարկային եկամուտների կշիռը ՀՆԱ-ում աճել է 0.8%-ային կետով, իսկ անվանական արտահայտությամբ աճը կազմել է 992.3 մլրդ դրամ: Հարկային եկամուտների աճը պայմանավորվել է տնտեսական աճին զուգահեռ հարկման բազաների ընդլայնմամբ, հարկային վարչարարության բարելավմամբ և դրա հետևանքով հարկային ճեղքի փոքրացմամբ, ինչպես նաև տնտեսության կառուցվածքային փոփոխություններով ի օգուտ հարկունակ ոլորտների:

Պետական բյուջեի ծախսերը: 2021-2024 թթ. ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերի կշիռը ՀՆԱ-ում որոշակիորեն նվազել, ապա՝ վերականգնվել է, մինչդեռ ծախսերի ծավալն աճել է 1,047 մլրդ դրամով: Ընդ որում, ընթացիկ ծախսերի կշիռը ՀՆԱ-ում 2024թ.-ին 2020թ. նկատմամբ նվազել է 3.5%-ային կետով (բացարձակ ծավալն աճել է 731.8 մլրդ դրամով), մինչդեռ ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնությունների կշիռը ՀՆԱ-ում աճել է 1.7%-ային կետով (բացարձակ ծավալի աճը՝ 315.5 մլրդ դրամ): Նշված ժամանակահատվածում ՀՆԱ-ում ծախսերի կշռի նվազումը պայմանավորված է 2020թ.-ին

հակապարբերաշրջանային հարկաբյուջետային քաղաքականության պայմաններում ծախսերի մակարդակի զգալի աճով, և հաջորդ տարիներին, հարկաբյուջետային կանոնների տրամաբանությանը համահունչ, իրականացված հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիայով և ընթացիկ ծախսերի առավել զսպված վարքագծով: Միաժամանակ, քննարկվող ժամանակահատվածում տեսանելի է ծախսերի կառուցվածքի զգալի փոփոխությունը ի օգուտ կապիտալ ծախսերի, որոնց դեպքում, համահունչ ենթակառուցվածքային ներդրումների դերի մեծացման նպատակադրմանը, գրանցվել են ինչպես ծրագրային մակարդակների բարձրացումներ, այնպես էլ կատարողականի բարելավումներ:

Պետական բյուջեի պակասուրդը, պարտքը և հարկաբյուջետային ազդակը: 2021-2024 թթ. պետական բյուջեի պակասուրդ/ՀՆԱ ցուցանիշը զգալիորեն կրճատվել է՝ 2020թ. 5.4% ցուցանիշի դիմաց 2023թ.-ին կազմելով ՀՆԱ 2.0%-ը, իսկ 2024թ.-ին, ԼՂ զուտ վարկավորման փոխակերպմամբ ԼՂ-ից բռնի տեղահանված բնակչության աջակցության միջոցառումների, կազմել 3.7% (ընդ որում, հարկաբյուջետային տեսանկյունից պակասուրդի աճը 2024թ. կկազմի 0.1%-ային կետ՝ 2023թ.-ի զուտ վարկավորումը պակասուրդը նվազեցնող գործոն չդիտարկելու դեպքում): Պակասուրդի մակարդակի նվազման պայմաններում հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունը ամբողջական պահանջարկի վրա զսպող է եղել 2021-2023 թվականներին, իսկ 2024 թվականին մոտ եղել չեզոքին:

Ընդ որում, եթե 2021թ.-ին զսպող հարկաբյուջետային քաղաքականության ուղղությունը պայմանավորված էր հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիա իրականացնելու և բնականոն իրավիճակների համար նախատեսված հարկաբյուջետային կանոններին համապատասխանության աստիճանական վերականգման նպատակադրմամբ, 2022-2023 թվականներին, ներուժայինից բարձր տնտեսական աճի պայմաններում, զսպող քաղաքականությունը անհրաժեշտ է դարձել նաև տնտեսական պարբերաշրջանը կայունացնելու տրամաբանությամբ: Իսկ 2024 թվականին, տնտեսական աճի՝ իր ներուժային մակարդակին մոտենալու պայմաններում հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունը ամբողջական պահանջարկի վրա մոտ է եղել չեզոքին:

2021-2024 թթ. զսպող հարկաբյուջետային քաղաքականության ու բյուջեի պակասուրդի կրճատման, ՀՆԱ աճի բարձր տեմպի և փոխարժեքի արժևորման պայմաններում կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշը 2020թ. 63.5% մակարդակից նվազել է 48.0%-ի 2024թ.-ին՝ ընդհանուր առմամբ 15.5%-ային կետով:

2025թ. ընթացիկ զարգացումներ

Հունվար-ապրիլ ամիսներին արձանագրվել է պետական բյուջեի՝ եկամուտների առաջանցիկ աճ ծախսերի նկատմամբ՝ հանգեցնելով բյուջեի հավելուրդի ձևավորման:

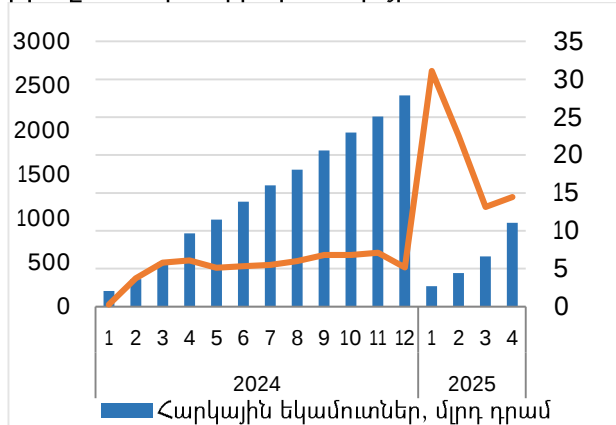
Պետական բյուջեի եկամուտները: 2025թ. հունվար-ապրիլ ամիսներին արձանագրվել է ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտների աճի տեմպի արագացում՝ պայմանավորված

Նախորդ տարվա համեմատաբար ցածր բազայով և տնտեսության առանձին ոլորտների հարկման ժամանակային առանձնահատկություններով, ինչպես նաև հարկային վարչարարության արդյունավետության և թիրախայնության բարձրացմամբ:

2025թ. հունվար-ապրիլ ամիսներին ՀՀ պետական բյուջեի ընդհանուր եկամուտները կազմել են 992.2 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճելով 14.9%-ով, իսկ հարկերը և տուրքերը կազմել են 948.7 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճելով 14.5%-ով: Նախորդ տարվա համեմատությամբ հարկային եկամուտների աճի տեմպի արագացումը պայմանավորված է հարկային վարչարարության արդյունավետության և թիրախայնության բարձրացմամբ, տնտեսության առանձին ոլորտներում (մասնավորապես՝ շինարարության ոլորտում) վճարման ժամանակային առանձնահատկություններով, ինչպես նաև նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատաբար ցածր բազայի գործոնով: Ընդ որում, արագացմանը նպաստել է նաև ընթացիկ ամիսներում գնաճային միջավայրի ձևավորման և ԿԲ թիրախին մոտենալու հանգամանքը:

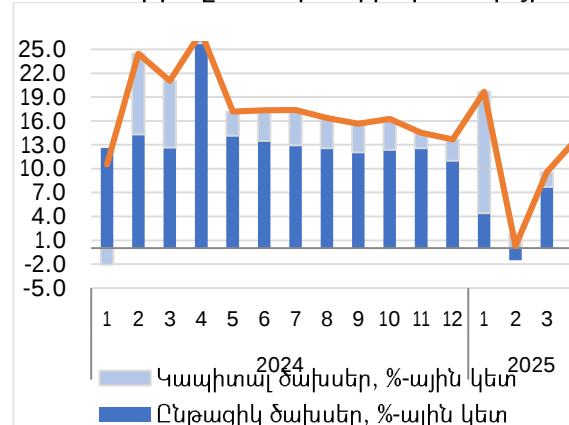
Պետական բյուջեի ծախսերը: 2025 թ. հունվար-ապրիլ ամիսներին պետական բյուջեի ծախսերը և բարձր աճի տեմպեր են գրանցել: Պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են 931.3 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճելով 14%-ով: Նույն ժամանակահատվածում ընթացիկ ծախսերը կազմել են 813.1 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճելով 11.1%-ով: Ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնությունները կազմել են 118.2 մլրդ դրամ, որում ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը (կապիտալ ծախսեր) կազմել են 118.7 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ աճելով 29.1%-ով:

Գծապատկեր 2.2. Պետական բյուջեի հարկային եկամուտները և դրանց աճի տեմպը 2024-2025 թթ., ըստ ամիսների, կուտակային

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՖՆ

Գծապատկեր 2.3. Պետական բյուջեի ծախսերի աճը և դրան նպաստումները 2024-2025թթ., ըստ ամիսների, կուտակային

Պետական բյուջեի պակասուրդը (հավելուրդը): Վերոնշյալ զարգացումների արդյունքում հունվար-ապրիլ ամիսներին պետական բյուջեն հավելուրդային է եղել: 2025 թ. առաջին չորս ամիսներին ձևավորվել է պետական բյուջեի 60.9 մլրդ դրամ

հավելուրդ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 46.3 մլրդ դրամ հավելուրդի դիմաց:

Կարճաժամկետ և միջնաժամկետ կանխատեսումներ

2025թ.-ի պետական բյուջեի և միջնաժամկետ հատվածի հարկաբյուջետային քաղաքականությունն ուղղված է կառուցվածքային բարեփոխումների սահուն ընթացքը երաշխավորելու և ֆիզիկական ու մարդկային կապիտալում ներդրումների մակարդակի էական բարձրացման միջոցով տնտեսության դիմակայունության ամրապնդմանն ու աճի ներուժի բարձրացմանը: Հարկաբյուջետային քաղաքականությունը 2025թ.-ին, պայմանավորված 2022թ.-ից գրանցված կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշի՝ 50%-ից ցածր մակարդակով, գործում է սահմանափակման առավել մեղմ ռեժիմում՝ թույլ տալով վարել առավել ճկուն հարկաբյուջետային քաղաքականություն ընթացիկ ծախսերի մասով, սակայն պահպանելով «ոսկե կանոնին» համապատասխանությունը:

2025թ.-ին հարկային վարչարարության բարելավման և օրենսդրության փոփոխությունների արդյունքում հարկային եկամուտները ՀՆԱ-ի նկատմամբ կբարելավվեն շուրջ 0.7 տոկոսային կետով՝ կազմելով 24.2% կամ 2,655.9 մլրդ դրամ: 2025թ.-ի պետական բյուջեի ընդհանուր ծախսերը ՀՆԱ-ի նկատմամբ կավելանան շուրջ 1.8 տոկոսային կետով՝ կազմելով 30.8%: Ընդհանուր ծախսերում ընթացիկ ծախսերը ՀՆԱ-ի նկատմամբ կավելանան 0.8 տոկոսային կետով, իսկ կապիտալ ծախսերը կավելանան 1.0 տոկոսային կետով: Ծախսերի ծավալը նախորդ տարվա համեմատ կաճի շուրջ 14.3%-ով՝ կազմելով 3,376.9 մլրդ դրամ:

2025 թվականին, ընթացիկ և կապիտալ ծախսերի ավելացման հաշվին պետական բյուջեի պակասուրդը կավելանա՝ կազմելով ՀՆԱ-ի 5.5%-ը կամ 603.7 մլրդ դրամ՝ 2024թ. նկատմամբ ավելանալով շուրջ 227.6 մլրդ դրամով, կամ ՀՆԱ-ում շուրջ 1.8 տոկոսային կետով:

Հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունը 2025թ.-ին մոտ կլինի չեզոքի՝ հաշվի առնելով տնտեսական աճի կայունացումը ներուժային մակարդակի շուրջ, ինչպես նաև պետական բյուջեի ծախսերի աճի կառուցվածքը:

Միջնաժամկետում հարկային վարչարարության բարելավման, ստվերի դեմ պայքարի, ինչպես նաև հարկային քաղաքականության միջոցառումների արդյունքում ակնկալվում է ապահովել հարկեր/ՀՆԱ հարաբերակցության շարունակական բարելավում տարեկան միջինում 0.3%-ային կետով՝ 2030թ.-ին հասցնելով 25.5%-ի: Ակնկալվում է, որ հարկային եկամուտների բարելավումը կապահովվի բոլոր հիմնական հարկատեսակների գծով՝ բխելով ինչպես հարկման բազաների, այնպես էլ օրենսդրության և վարչարարության միջոցառումների ազդեցությունից: Հարկային վարչարարության մասնակցությունը 2025-2028 թվականներին հարկեր/ՀՆԱ բարելավմանը կկազմի 0.3%-ային կետ, իսկ հարկային քաղաքականության բարեփոխումները սպասվում է, որ 2025-2026 թվականներին կունենան միջինում 0.27%-ային կետ դրական ազդեցություն: Միաժամանակ, տնտեսական գործոնները, այդ թվում՝ տնտեսական պարբերաշրջանի

կայունացումը և տնտեսության կառուցվածքի փոփոխությունները բացասական կամ չեզոք ազդեցություն կունենան հարկեր/ՀՆԱ բարելավումների վրա:

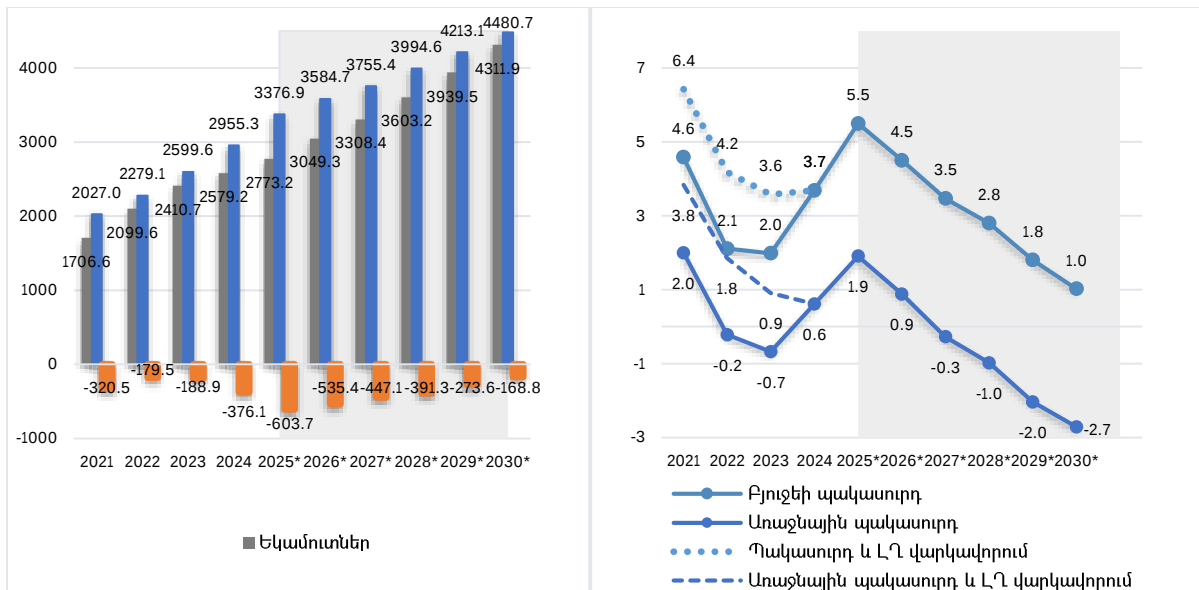
Աղյուսակ 2.2. Հարկային եկամուտների կանխատեսումներն ըստ առանձին հարկատեսակների³

	Մլրդ դրամ					% ՀՆԱ-ում				
	2024	2025	2026	2027	2028	2024	2025	2026	2027	2028
	փաստ	սպասում	կանխատեսում			փաստ	սպասում	կանխատեսում		
Ընդամենը հարկեր և տուրքեր	2390.9	2655.9	2934.9	3206.1	3503.3	23.5	24.2	24.7	24.9	25.1
Ավելացված արժեքի հարկ	755.9	860.3	951.1	1,040.5	1,138.8	7.4	7.8	8.0	8.1	8.1
Եկամտային հարկ	650.1	708.6	774.1	840.8	915.8	6.4	6.5	6.5	6.5	6.6
Սոցիալական վճարումներ	103.4	112.7	123.1	133.7	145.7	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
Շահութահարկ	335.7	372.4	404.7	439.6	477.3	3.3	3.4	3.4	3.4	3.4
Ակցիզային հարկ	146.5	164.9	183.1	204.4	229.0	1.4	1.5	1.5	1.6	1.6
Մաքսատուրք	76.2	80.0	86.3	93.5	102.6	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7
Շրջանառության հարկ	60.9	83.9	97.1	105.7	115.1	0.6	0.8	0.8	0.8	0.8
Այլ հարկեր	262.2	273.1	315.3	347.9	379.1	2.6	2.5	2.7	2.7	2.7

Միջնաժամկետ հատվածում ընթացիկ ծախսերը նվազում են՝ արտացոլելով հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիայի ազդեցությունը, իսկ կապիտալ ծախսերը կայունանում են պատմական մակարդակներից զգալիորեն բարձր մակարդակում՝ տնտեսական և անվտանգային ենթակառուցվածքների ամրապնդման նպատակադրմամբ պայմանավորված: Հաշվի առնելով 2025 թվականին պետական բյուջեի կապիտալ ծախսերի համար «առաջ բերված» հնարավորություններ ձևավորելու տրամաբանությամբ պետական բյուջեի պակասուրդի աճը 5.5%-ի, հաջորդող տարիներին ծրագրվում է իրականացնել էական հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիա՝ պետական բյուջեի պակասուրդը նվազեցնելով մինչև 1.0% մակարդակի 2030թ.-ին: Արդյունքում կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշի աճը նախ կայունանում, ապա շրջվում է՝ 2030թ.-ին արձանագրելով 51.7% կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշ: Միջնաժամկետ հատվածում պարտքի բեռի նվազումն ապահովվում է տնտեսական աճի և զգալի առաջնային հավելուրդի ձևավորման պայմաններում, որը 2030թ.-ին հասնում է ՀՆԱ 2.7%-ին: Միաժամանակ, պարտքի իրական տոկոսադրույքի աճը (արտացոլված տոկոսային ծախսերի աճով) հակազդում է պարտքը նվազեցնող գործոնների ազդեցությանը, և հնարավորության չի տալիս ապահովել պարտքի բեռի ավելի արագ նվազում:

³Առանձին հարկատեսակների գծով ներկայացված են ուղենշային կանխատեսումները (հիմնված մակրոտնտեսական ցուցանիշների կանխատեսումների վրա), որոնք պլանային ցուցանիշներ չեն հանդիսանում:

Գծապատկեր 2.2. Պետական բյուջեի եկամուտները, ծախսերը և հաշվեկշիռը (մլրդ դրամով) և պետական բյուջեի պակասուրդի մակարդակները (կշիռը ՀՆԱ-ում, %)

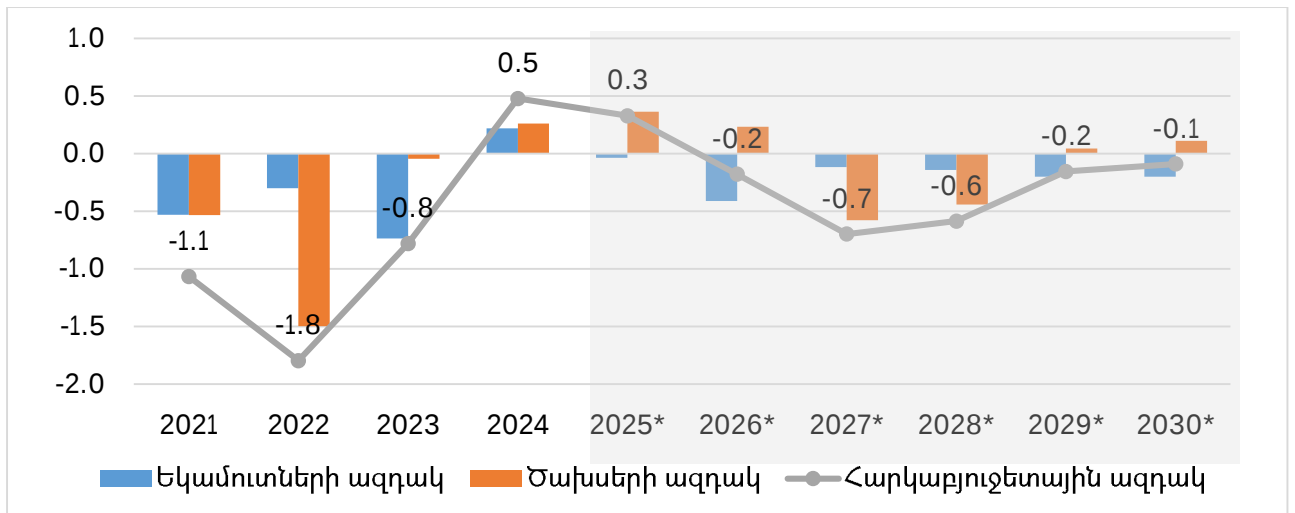

Աղբյուր՝ ՀՀ ՖՆ

Պայմանավորված միջնաժամկետ հատվածում հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիա ապահովելու նպատակադրմամբ, հարկաբյուջետային քաղաքականությունը միջնաժամկետի սկզբում հիմնականում զսպող ազդեցություն ամբողջական պահանջարկի վրա՝ եկամուտների և ծախսերի զսպող ազդեցություններով: Վերջինս հնարավորություն է տալիս պետական բյուջեի պակասուրդը պարտքը կայունացնող մակարդակ նվազեցնելուց հետո ապահովել հարկաբյուջետային քաղաքականության չեզոք դիրք ամբողջական պահանջարկի տեսանկյունից արդեն միջնաժամկետի վերջում: Միաժամանակ, ծախսերի կառուցվածքի բարելավման և արդյունավետության բարձրացմամբ կառավարությունը ակնկալում է դրական ազդեցություն ունենալ տնտեսական ներուժի վրա՝ այդ կերպ չեզոքացնելով պակասուրդի ճշգրտումից բխող զսպող հարկաբյուջետային ազդակի ազդեցությունը:

Գծապատկեր 2.3. Հարկաբյուջետային ազդակը⁴

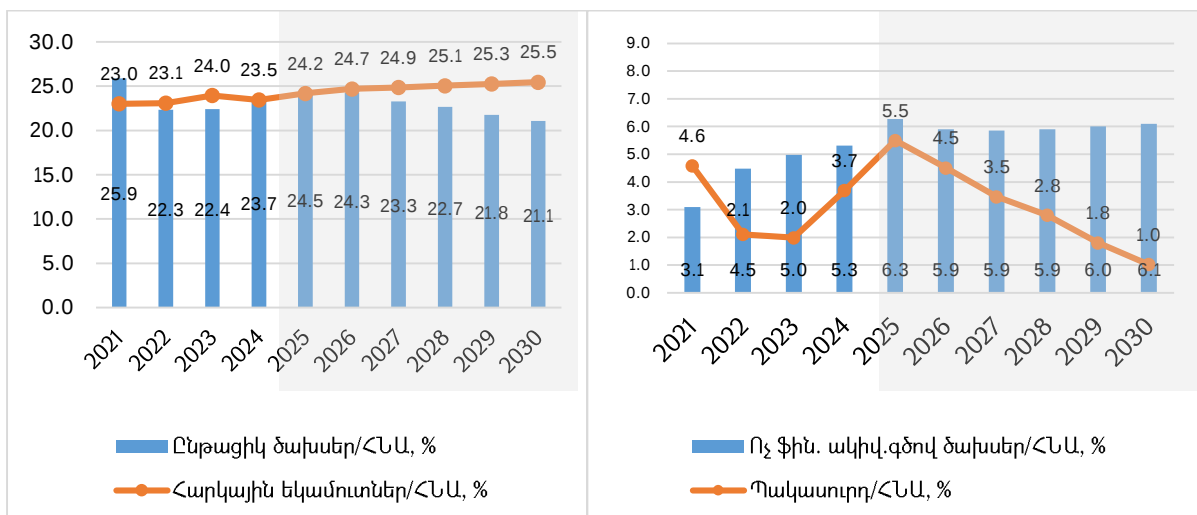
⁴ Հարկաբյուջետային ազդակի հաշվարկներում օգտագործված եկամուտների և ծախսերի ցուցանիշներում կատարվել են անհրաժեշտ ճշգրտումներ՝ արտացոլելու կառավարության կողմից իրականացված այն բոլոր գործառնությունները, որոնք չեն ներառվել ծախսերում, սակայն կարող են ազդեցություն ունեցած լինել ամբողջական պահանջարկի վրա, կամ հակառակը:

Աղբյուր՝ ՀՀ ՖՆ գնահատականներ

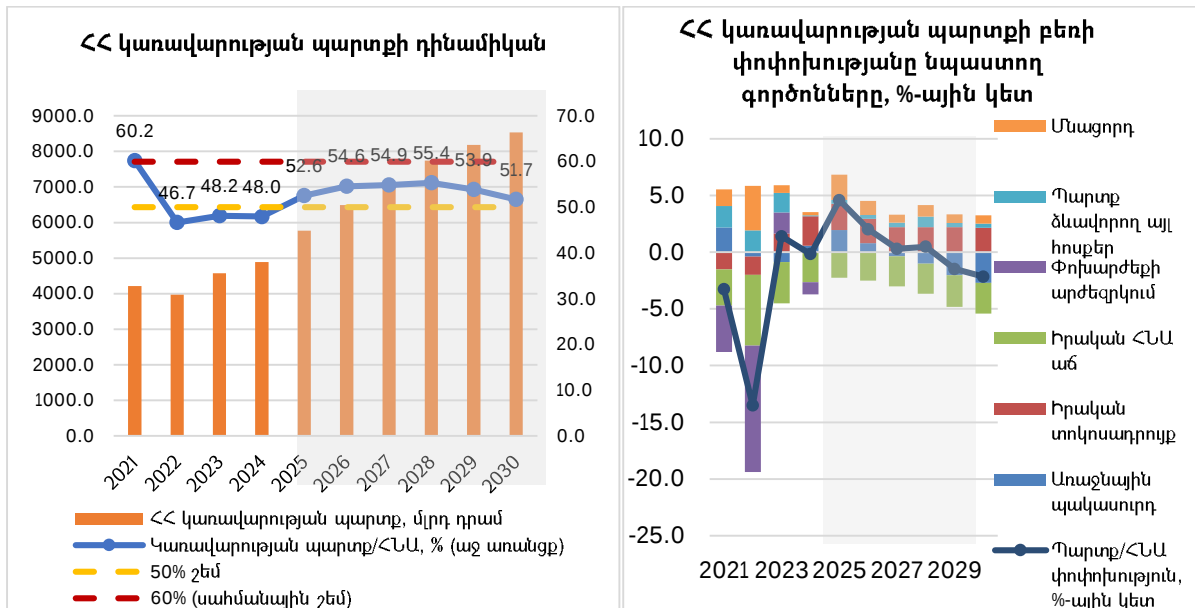
Միջնաժամկետ հարկաբյուջետային շրջանակն ամրապնդում է «ոսկե կանոնների» տրամաբանությունը: Մասնավորապես, ընդհանուր ծախսերում կապիտալ ծախսերի բարձր մասնաբաժնի ապահովմամբ և ծրագրված հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիայով կապիտալ ծախսերի ծավալը միջնաժամկետ ժամանակահատվածում զգալիորեն կգերազանցի պետական բյուջեի պակասուրդի մեծությանը: Միաժամանակ, թեպետ կառավարության պարտք/ՀՆԱ՝ 60%-ից ցածր մակարդակի պայմաններում «ակտիվ չէ» ընթացիկ ծախսերի գծով «ոսկե կանոնը», հարկաբյուջետային շրջանակը ապահովում է կառավարության սեփական հնարավորությունների և ընթացիկ ծախսերի մեծացող դրական ճեղքվածք՝ ապահովելով հարկաբյուջետային քաղաքականության երկարաժամկետ կայունությունը:

Գծապատկեր 2.4. Ոսկե կանոններից շեղումը 2021թ. և վերադարձը դրանց պահպանմանը միջնաժամկետում

Աղբյուր՝ ՀՀ ՖՆ

Գծապատկեր 2.5. ՀՀ կառավարության պարտքի դինամիկան և այն պայմանավորող գործոնները⁵

Աղբյուր՝ ՀՀ ՖՆ

2.4. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՌԻՍԿԵՐ

Հարկաբյուջետային կանխատեսումները հիմնված են մի շարք ենթադրությունների և հիմնական դատողությունների վրա, որոնց համար օգտագործվել է տվյալ պահի դրությամբ առկա և հասանելի ամբողջ տեղեկատվությունը: Ինչպես ցանկացած կանխատեսում, հարկաբյուջետային կանխատեսումները նույնպես պարունակում են ռիսկեր կապված նրա հետ, որ փաստացի իրադարձությունները կարող են տարբերվել սպասումներից: 2026-2028 թթ. ՄԺԾԾ հիմնական մակրոտնտեսական բնույթի հարկաբյուջետային ռիսկերը հետևյալն են.

- **Ներքին կամ արտաքին ցնցումների ներքո մակրոտնտեսական անբարենպաստ զարգացումների ռիսկ:** «1.5. Մակրոտնտեսական կանխատեսումների ռիսկերը» բաժնում քննարկված՝ արտաքին կամ ներքին միջավայրից բխող ռիսկերը, ինչպես, օրինակ ռուս-ուկրաինական պատերազմի արդյունքում առաջացած դրական գործոնների չեզոքացումը և մարդկանց ու կապիտալի գրանցված հոսքերի հետշրջումը, տարածաշրջանային և աշխարհաքաղաքական լարվածությունների սրման պայմաններում ներմուծվող ռազմավարական ապրանքների գների

⁵ ՀՀ կառավարության պարտքի բեռի փոփոխության տրոհումը ըստ գործոնների հաշվարկվել է բաց տնտեսությունում «պարտքի շարժման» բանաձևի օգնությամբ, որտեղ պարտքի փոփոխությունը ֆունկցիա է տնտեսական աճից, բյուջեի առաջնային հաշվեկշռից, փոխարժեքից, իրական տոկոսադրույքից և պարտք առաջացնող այլ հոսքերից (ՀՀ համար՝ զուտ վարկավորում պետական բյուջեից): Հաշվարկման ընթացքում այս գործոններով չբացատրված պարտքի փոփոխության չափը արտացոլվում է որպես «մնացորդ», և, կարող է բնութագրել բոլոր (արժույթների միմյանց նկատմամբ) փոխարժեքների փոփոխությամբ պայմանավորված վերագնահատման ազդեցությունները:

հնարավոր բարձրացումը, ՀՀ ապրանքների արտահանման մատակարարումների լոգիստիկ խնդիրների խորացումը բացասաբար կանդրադառնան ֆինանսավորման պահանջի վրա՝ մի կողմից հանգեցնելով սպասվածից փոքր հարկման բազաների ձևավորման, մյուս կողմից՝ ծախսային ճնշումների մեծացման:

- **Հարկեր/ՀՆԱ ցուցանիշի՝ հարկային վարչարարության ազդեցությամբ սպասվողից ավելի դանդաղ բարելավման ռիսկ:** Միջնաժամկետ հատվածի համար պլանավորված է հարկեր/ՀՆԱ բարելավումներում հարկային վարչարարության 0.3%-ային կետ մասնակցություն 2025-2028 թվականներին: Հարկային վարչարարության արդյունքում հարկեր/ՀՆԱ բարելավումները պետք է տեղի ունենան հարկային վարչարարության առկա ճեղքի նվազեցման հաշվին, որի վրա հարկային վարչարարության միջոցառումների ազդեցությունը ոչ գծային է, և այդ թվում՝ զգայուն տնտեսական պարբերաշրջանից:
- **Միջազգային ֆինանսական շուկաների անկայունության և ֆինանսավորման պայմանների վատթարացման ռիսկ:** Համաշխարհային տնտեսության հեռանկարների շուրջ անորոշությունը, այդ թվում՝ ԱՄՆ կողմից մաքսատուրքերի քաղաքականության շուրջ անորոշություններով, ինչպես նաև ռուս-ուկրաինական պատերազմի երկարումից բխող բացասական ազդեցություններով, իր արտացոլումն է գտնում համաշխարհային ֆինանսական շուկայի պայմաններում, հանգեցնելով տոկոսադրույքների ավելի բարձր հետագծի: Զարգացած երկրներում տոկոսադրույքների սպասվող նվազեցման փոխարեն դրանց բարձր մակարդակի պահպանումը կամ հետագա աճը, ցածր եկամտային և զարգացող երկրներում պարտքային հիմնախնդիրների սրումը, համաշխարհային ֆինանսական շուկայում այլ ռիսկերի առարկայացումը կարող է վատթարացնել միջազգային ֆինանսական շուկաներից փոխառությունների պայմանները ՀՀ կառավարության համար և դժվարեցնել բյուջեի պակասուրդի ֆինանսավորումը: Պարտքի կայունության և պարտքի կառավարման ռազմավարության իրականացման համար նման ռիսկերի շրջանակն արտացոլված է համապատասխան բաժիններում:
- **Լրացուցիչ ֆինանսավորման պահանջ առաջացնող այլ ներքին ռիսկեր:** Նման ռիսկերի շարքում են Լեռնային Ղարաբաղից բռնի տեղահանված անձանց՝ ՀՀ տնտեսությանը ինտեգրման դանդաղումը և աջակցության ծրագրերի երկարաձգումը, տարածաշրջանային անվտանգային միջավայրի վատթարացման պայմաններում անվտանգությանն ու պաշտպանությանն ուղղվող միջոցների ծավալի աճի լրացուցիչ կարիքի առաջացումը, արտահանելի հատվածի համար տնտեսական աջակցության լրացուցիչ ծրագրերի իրականացումը և այլ հնարավոր ծախսային ճնշումները:

- **Ծախսերի թերակատարում և ավելի թույլ հարկաբյուջետային ազդակի ձևավորում:** 2026-2028թթ. ՄԺԾԾ հարկաբյուջետային սցենարում նախատեսվել է կապիտալ ծախսերի կայունացում բարձր՝ ՀՆԱ շուրջ 6%-ի շրջանակներում: Սակայն հաշվի առնելով նախորդ տարիների փաստացի կատարողականները (չնայած այն հանգամանքին, որ առկա է եղել կատարողականների բարելավման միտում), առկա է ծրագրավորված ցուցանիշների թերակատարման ռիսկ, ինչը կարող է բացասական ազդեցություն ունենալ ինչպես ամբողջական պահանջարկի և ընթացիկ տնտեսական ցուցանիշների վրա, այնպես էլ ունենալ երկարաժամկետ ազդեցություններ տնտեսության ներուժի վրա:

Հարկաբյուջետային շրջանակի հնարավոր փոփոխությունները մակրոտնտեսական կանխատեսումների շեղումների դեպքում և սթրես թեստերի ներքո⁶.

- **Հարկային եկամուտներ:** 2026թ. և միջնաժամկետ հորիզոնում ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտների վրա գնահատվել է մակրոտնտեսական ցուցանիշների՝ իրական ՀՆԱ-ի աճի, գնաճի, փոխարժեքի տատանողականության և ներմուծման ռիսկերի շեղման ամփոփ գնահատականը, ինչպես նաև հարկային եկամուտների վարչարարության բարելավման ռիսկեր: Հարկային եկամուտների վրա ազդող վերոնշյալ ռիսկերի միաժամանակյա ի հայտ գալու պարագայում հարկային եկամուտների ծրագրված մակարդակից առավելագույն շեղումը 2026-ի համար կկազմի շուրջ 69.7 մլրդ ՀՀ դրամ, իսկ 2027 և 2028 թթ-ի համար համապատասխանաբար 81.4 մլրդ ՀՀ դրամ և 87.0 մլրդ ՀՀ դրամ:
- **Պետական բյուջեի ծախսեր:** Կանխատեսումներում մեծ ուշադրություն է դարձվում նաև պետական բյուջեի ծախսերի պլանավորված մակարդակների ապահովումը խաթարող ռիսկերին, որոնք կարող են հանգեցնել լրացուցիչ ֆինանսավորման պահանջի առաջացման: ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերի վրա գնահատված են մակրոտնտեսական ցուցանիշների՝ իրական ՀՆԱ-ի աճի, գնաճի, փոխարժեքի տատանողականության և ներմուծման, կանխատեսումներից շեղման, ինչպես նաև՝ հարկային քաղաքականության և վարչարարության պլանավորված ուղեգծից ավելի դանդաղ իրականացման ռիսկերի ազդեցության չափերը: Մասնավորապես, ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտների հավաքագրման և ծախսերի կատարման տեսանկյունից 2026 թվականին ՀՀ պետական բյուջեի պակասուրդի լրացուցիչ ֆինանսավորման պահանջը առավելագույնը կկազմի շուրջ 64.3

⁶ Այս հատվածում նկարագրված ռիսկերի առավել մանրամասն վերլուծությունը ներկայացված է այս փաստաթղթի ՄԱՍ IV-ի «Պետական բյուջեի վրա մակրոտնտեսական կանխատեսված ցուցանիշներից շեղման ռիսկերի ազդեցության քանակական գնահատում» և «ՀՀ կառավարության պարտքի կայունության վերլուծություն» բաժիններում:

մլրդ ՀՀ դրամ կամ ՀՆԱ-ի 0.5%-ը, իսկ 2027 և 2028 թթ-ին կկազմի համապատասխանաբար 91.3 և 106.2 մլրդ ՀՀ դրամ կամ ՀՆԱ-ի 0.7-0.8%-ը: Պետք է նշել, որ գնահատված ռիսկի չափը, առարկայացման դեպքում մասնակիորեն կկլանվի կառավարության պահուստային ֆոնդով, որը նույն ժամանակահատվածի համար նախատեսված է 0.2-0.3%, իսկ լրացուցիչ մասը՝ կկլանվի ՀՀ կառավարության կողմից ապահովվող՝ նվազագույնը ՀՆԱ 1%-ի չափով իրացվելիության «բարձիկի» միջոցով:

- **ՀՀ կառավարության պարտք:** Միջնաժամկետ հատվածի համար նախանշած հարկաբյուջետային սցենարի վրա հիմնված պարտքի ռիսկերի գնահատումը ցույց է տվել, որ ինչպես ՀՀ կառավարության պարտքի, այնպես էլ պարտքի սպասարկման ռիսկերը գնահատվում են ցածր, թեպետ նաև տեսանելի է, որ նոր հնարավոր շոկերը (հատկապես՝ մի քանի շոկերի համադրությունը) կարող են վտանգել պարտքի կայունությունը: Բացի այդ, պարտքի կառուցվածքը, չնայած վերջին տարիներին դիտված զգալի բարելավմանը, շարունակում է պարտքի պորտֆելի համար միջին կամ բարձր խոցելիություն ազդանշել, իսկ պարտք ձևավորող գործոնների պատմական տատանողականությունը՝ պատմությունից պրոյեկտվող բարձր անորոշություն ապագայի համար: Միաժամանակ, մակրոտնտեսական ենթադրություններից շեղումների ռիսկերը գնահատելու համար իրականացվել է սցենարային վերլուծություն, որը ցույց է տվել, որ սույն փաստաթղթում քննարկվող մակրոտնտեսական և հարկաբյուջետային ռիսկերի նյութականացման որոշակի սցենարների դեպքում պարտքի հետագիծը (ի վերջո, նաև մակարդակը) անկայուն կդառնա:

Ամփոփելով հարկաբյուջետային ռիսկերի նկարագրությունը կարող ենք նշել, որ 2026-2028 թթ. ՄԺԾԾ հարկաբյուջետային շրջանակի հիմնական ռիսկերը վերաբերում են մակրոտնտեսական անբարենպաստ զարգացումներին, հարկային եկամուտներ/ՀՆԱ ցուցանիշի թիրախավորված բարելավումների ոչ ամբողջական ապահովմանը, միջազգային ֆինանսական շուկաների իրավիճակի վատթարացմանը և ՀՀ կառավարության փոխառության հնարավորությունների սահմանափակմանը, լրացուցիչ ծախսային կարիքների առաջացմանը, ծախսերի թերակատարմանը և ավելի թույլ հարկաբյուջետային ազդակի ձևավորմանը: Սցենարային վերլուծության միջոցով նշված ռիսկերին տրվել է քանակական արտահայտություն, և դրանց կառավարման համար ձեռնարկվել են համարժեք միջոցառումներ՝ ՀՆԱ 0.2-0.3%-ի շրջանակներում պահուստային ֆոնդերի նախատեսման և գանձապետական կայունացման հաշվում առնվազն ՀՆԱ 1% չափով «իրացվելիության բարձիկի» ստեղծման ճանապարհով: Միաժամանակ, տարբեր ռիսկերի առարկայացման պարագայում կառավարությունը

կկիրառի հասանելի գործիքները եկամտային ներուժի բարձրացման նպատակով (այդ թվում՝ հարկային վարչարարության լրացուցիչ գործիքների կիրառում), կճշգրտվեն ծախսային առաջնահերթություններն ու շրջանակը, իսկ հարկաբյուջետային կայունության ռիսկերի առարկայացման դեպքում՝ կվերանայվի հարկաբյուջետային շրջանակը: Բացի այդ, առաջացող ռիսկերին դիմագրավելու տեսակետից յուրաքանչյուր տարվա պետական բյուջեում կնախատեսվեն լրացուցիչ «բարձիկներ» պահուստային ֆոնդերում:

2.5. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԻՆ

ՀՀ հարկաբյուջետային կանոնների ներկա համակարգը գործարկվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2017 թ. դեկտեմբերի 20-ին «ՀՀ բյուջետային համակարգի մասին» և «Պետական պատքի մասին» ՀՀ օրենքներում փոփոխություններ և լրացումներ կատարող օրենքների, ինչպես նաև են ՀՀ Կառավարության՝ 2018 թ. օգոստոսի 23-ի N 942-Ն որոշման ընդունմամբ: Կանոնների համակարգը ներառում է ծախսային կանոններ, որոնք ուժի մեջ են մտնում պարտքի սահմանված շեմերը գերազանցելիս: Մասնավորապես.

- Երբ ՀՀ կառավարության պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցությունը գերազանցում է 40%-ը, պետական բյուջեի կապիտալ ծախսերը չպետք է փոքր լինեն բյուջեի պակասուրդից:
- ՀՀ կառավարության պարտք/ՀՆԱ 50-60% միջակայքում ընթացիկ առաջնային ծախսերի աճի տեմպը սահմանափակվում է նախորդ 7 տարիների ՀՆԱ-ների միջին աճով, ինչպես նաև հաջորդ տարում կազմվող պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրում ՀՀ կառավարությունը ներկայացնում է միջոցառումների ծրագիր՝ համախառն ներքին արդյունքի նկատմամբ ՀՀ կառավարության պարտքի մակարդակի կանխատեսվող հետագիծը 5 տարիների ընթացքում 50 տոկոսից նվազեցնելու համար:
- Երբ ՀՀ կառավարության պարտքը գերազանցում է ՀՆԱ 60%-ը, ընթացիկ առաջնային ծախսերի աճի տեմպը սահմանափակվում է նախորդ 7 տարիների ՀՆԱ-ների միջին աճից 0.5 տոկոսային կետով նվազեցված ցուցանիշով, ընթացիկ ծախսերը սահմանափակվում են հարկերի և տուրքերի մեծությամբ, ինչպես նաև ՀՀ կառավարությունը Ազգային ժողովի ֆինանսավարկային և բյուջետային ու տնտեսական հարցերի մշտական հանձնաժողովների քննարկմանը ներկայացնում է միջոցառումների ծրագիր՝ ՀՆԱ նկատմամբ ՀՀ կառավարության պարտքի մակարդակի կանխատեսվող հետագիծը 5 տարիների ընթացքում 60 տոկոսից նվազեցնելու համար:
- Ներկայացված սահմանափակումները չեն գործում ՀՀ կառավարության որոշմամբ սահմանված բացառիկ դեպքերում՝ ելնելով խոշորածավալ տարերային և տեխնաժին աղետների, պատերազմական գործողությունների, տնտեսությունը խաղաղ ժամանակաշրջանից պատերազմական ժամանակաշրջանի փոխադրման, տնտեսական ցնցման հանգամանքներով պայմանավորված բացասական տնտեսական զարգացումների պարագայում:

2021-2023 թվականներին հարկաբյուջետային քաղաքականությունը աստիճանաբար վերադարձել է բնականոն իրավիճակների համար գործող կանոններին համապատասխանության տիրույթ՝ COVID-19 համավարակի և 44-օրյա պատերազմի տնտեսական և հարկաբյուջետային հետևանքների ազդեցությամբ «բացառիկ դեպքի» կարգավորումների ակտիվացումից հետո: Ընդ որում, 2021թ.-ին, այդ հետևանքների ոչ ամբողջական հաղթահարման պայմաններում «բացառիկ դեպքի» կարգավորումները պահպանվել են, սակայն կառավարությունը կրճատել է կանոններից շեղման չափերը: 2022 թ.-ին արդեն կապիտալ ծախսերի կանոնին համապատասխանությունը վերականգնվել է, և պետական բյուջեի կապիտալ ծախսերը գերազանցել են պետական բյուջեի պակասուրդը շուրջ 201 մլրդ դրամով, իսկ ընթացիկ առաջնային ծախսերի շեղման չափը կանոնից կրճատվել է 30 մլրդ դրամի: 2023 թվականին պետական բյուջեի կապիտալ ծախսերը գերազանցել են պետական բյուջեի պակասուրդը շուրջ 283.7 մլրդ դրամով, իսկ ընթացիկ առաջնային ծախսերի շեղման չափը կանոնից կազմել է 42.6 մլրդ դրամ: Կարևոր է նշել, որ ընթացիկ ծախսերի մասով շեղումները գրանցվել են տարվա ընթացքում պետական բյուջեի եկամուտների պլանի բարձրացման պայմաններում՝ համապատասխան տարիների պետական բյուջեի մասին օրենքի դրույթներին (ինչը թույլ է տալիս ավելացնել ծախսերը հարկային եկամուտների ավելացման պարագայում), բացի այդ՝ պլանավորված մակարդակից ծախսերի ավելացումները հիմնականում միանգամյա ծախսերի բնույթ են կրել և չեն ենթադրել երկարաժամկետ ծախսային պարտավորությունների բեռի ավելացում (օրինակ՝ ԼՂ-ից բռնի տեղահանված անձանց սոցիալական կարիքների ուղղությամբ կատարված ծախսերը), ինչի արդյունքում հաշվարկված շեղումը գնահատվում է որպես երկարաժամկետ ճնշումներ չառաջացնող և հարկաբյուջետային կայունության տեսակետից վտանգներ չի ստեղծում:

Միաժամանակ, կառավարությունը վերականգնել է համապատասխանությունը նաև պարտքի կանոնին, հաշվի առնելով, որ 2022թ.-ի վերջի դրությամբ ՀՀ կառավարության պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցությունը կազմել է 46.7%, իսկ 2023թ.-ի վերջին՝ 48.2%՝ ցածր լինելով 50%-ի շեմից՝ այդպիսով ոչ միայն ապահովելով ՀՀ կառավարության պարտքի նվազեցման 2022-2026թթ. վերանայված ծրագրի թիրախը, այլ նաև նվազեցնելով պարտքը դեպի ապահով մակարդակներ:

2024 թվականից հարկաբյուջետային քաղաքականությունը մուտք է գործել կանոններով սահմանափակման առավել մեղմ տիրույթ: Կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշի նվազումը հարկաբյուջետային քաղաքականությունը տեղափոխել է կանոններով սահմանափակման առավել մեղմ ռեժիմների՝ թույլ տալով վարել առավել ճկուն հարկաբյուջետային քաղաքականություն ընթացիկ ծախսերի մասով, սակայն պահպանելով «ոսկե կանոններին» համապատասխանությունը:

Միջնաժամկետ հատվածում, հիմք ընդունելով պարտքի մակարդակի կանխատեսվող բարձրացումը ՀՆԱ 50%-ից, հարկաբյուջետային քաղաքականության սահմանափակումը ընթացիկ ծախսերի կանոնով վերականգնվելու է: Միջնաժամկետ հատվածում ծրագրված ընթացիկ ծախսերի աճը զգալիորեն զիջում է կանոնի

սահմանափակումը՝ ելնելով հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիայի նպատակադրումից: Ըստ էության, ընթացիկ ծախսերի շրջանակը ևս ենթադրում է միջնաժամկետի սկզբում «առաջ բերված» լրացուցիչ հնարավորությունների ձևավորում, որոնք նախ և առաջ կծառայեն անհետաձգելի ծախսային կարիքների ֆինանսավորմանը:

Աղյուսակ 2.2. Փաստացի և ծրագրավորված հարկաբյուջետային քաղաքականության համապատասխանությունը հարկաբյուջետային կանոններին

Կանոնի ցուցանիշ		Պետական բյուջեի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսեր	Պետական բյուջեի ընթացիկ առաջնային ծախսերի աճի տեմպ	Պետական բյուջեի ընթացիկ ծախսեր	Կառավարության պարտք/ՀՆԱ, %
Ուղենիշային ցուցանիշ		>/= պետական բյուջեի պակասորդ, մլրդ դրամ	</= նախորդ 7 տարիների անվանական ՀՆԱ աճի միջին արժեք, %	</= հարկային եկամուտների և տուրքերի ծավալ, մլրդ դրամ	
2021	Սահմ.	321.0	6.3	-	60.2
	Փաստ.	216.0	12.8	1810.7	
2022	Սահմ.	180.0	4.1	1926.0	46.7
	Փաստ.	380.0	5.3	1898.7	
2023	Սահմ.	274.0	5.1	2235.0	48.2
	Փաստ.	494.4	5.9	2127.0	
2024	Սահմ.	376.1	-	-	48.0
	Փաստ.	557.8	13.1	2413.6	
2025	Սահմ.	603.7	-	-	52.6
	Ծրագիր	703.3	13.0	2688.6	
2026	Սահմ.	535.4	9.3	-	54.6
	Ծրագիր	716.3	8.4	2883.4	
2027	Սահմ.	447.1	9.2	-	54.9
	Ծրագիր	769.2	2.7	3001.2	
2028	Սահմ.	391.3	11.2	-	55.4
	Ծրագիր	839.6	4.9	3169.9	

«-»-ը նշանակում է, որ պետական պարտքի առկա չափի դեպքում կիրառելի չէ

2.6. ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ԱՂՅՈՒՍԱԿՆԵՐ⁷

Աղյուսակ 2.3. Պետական բյուջեի եկամուրների կանխադետումների համեմատական աղյուսակը, մլրդ դրամ

Ընդունման տարին	Ծրագիր	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
-	Փաստացի	2,410.7	2,579.2						
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	25.4%	25.3%						
2022	ՄԺԾԾ 2023-2025	2,305.7	2,609.6	2,940.6					
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	25.5%	25.8%	26.1%					
	2023թ. Պետական բյուջե	2,353.9							
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	25.3%							
2023	ՄԺԾԾ 2024-2026	2,385.7	2,671.1	2,986.4	3,367.4				
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	25.0%	25.2%	25.3%	25.6%				
	2024թ. Պետական բյուջե	2,408.1	2,663.1						
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	25.5%	25.3%						
2024	ՄԺԾԾ 2025-2027		2,634.7	2,897.6	3,258.2	3,614.1			
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		25.7%	25.9%	26.5%	26.8%			
	2025թ. Պետական բյուջե		2,593.6	2,873.1	3,123.2	3,458.6			
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		25.7%	26.0%	26.2%	26.5%			
2025	ՄԺԾԾ 2026-2028			2,773.2	3,049.3	3,308.4	3,603.2	3,939.5	4,311.9
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ			25.3%	25.7%	25.7%	25.8%	26.0%	26.2%

Աղյուսակ 2.4. Պետական բյուջեի հարկային եկամուրների կանխադետումների համեմատական աղյուսակը, մլրդ դրամ

Ընդունման տարին	Ծրագիր	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
-	Փաստացի	2,273.9	2,390.9						
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	24.0%	23.5%						
2022	ՄԺԾԾ 2023-2025	2,228.3	2,539.0	2,874.4					
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	24.6%	25.1%	25.5%					
	2023թ. Պետական բյուջե	2,255.6							
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	24.2%							
2023	ՄԺԾԾ 2024-2026	2,287.4	2,573.1	2,896.9	3,281.2				
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	24.0%	24.3%	24.5%	25.0%				
	2024թ. Պետական բյուջե	2,277.8	2,553.1						
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	24.1%	24.3%						
2024	ՄԺԾԾ 2025-2027		2,496.9	2,812.3	3,182.0	3,541.2			
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		24.4%	25.1%	25.9%	26.2%			

⁷ Պետական բյուջեի եկամուտների և պետական բյուջեի ծախսերի կազմում նախորդ տարիների կանխատեսումներում համադրելիության նպատակով ներառված է հիփոթեկային վարկի տոկոսագումարների դիմաց եկամտային հարկի վերադարձը՝ ինչպես կանխատեսվող, այնպես էլ՝ համեմատվող ժամանակահատվածների ցուցանիշների համար: Միաժամանակ, 2024-2026թթ. ՄԺԾԾ-ն 2024թ. պետական բյուջեի ցուցանիշները ճշգրտվել են պահուստային ֆոնդի չափով, բացի այդ՝ փաստացի ցուցանիշները, 2023-2025 թթ. և 2024-2026 թթ. ՄԺԾԾ-ները և 2023 թ. պետական բյուջեի ցուցանիշները ճշգրտվել են ԼՂ զուտ վարկավորման չափով:

	2025թ. Պետական բյուջե		2,455.8	2,720.3	3,047.0	3,385.8			
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		24.3%	25.0%	25.6%	26.0%			
2025	ՄԺԾԾ 2026-2028			2,655.9	2,934.9	3,206.1	3,503.3	3,835.5	4,198.9
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ			24.2%	24.7%	24.9%	25.1%	25.3%	25.5%

Աղյուսակ 2.5. Պետական բյուջեի ծախսերի կանխատեսումների համեմատական աղյուսակը, մլրդ դրամ

Ընդունման տարին	Ծրագիր	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
-	Փաստացի	2,599.6	2,955.3						
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	27.4%	29.0%						
2022	ՄԺԾԾ 2023-2025	2,597.9	2,882.9	3,223.0					
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	28.7%	28.5%	28.6%					
	2023թ. Պետական բյուջե	2,642.9							
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	28.4%							
2023	ՄԺԾԾ 2024-2026	2,659.6	2,973.6	3,306.1	3,701.9				
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	27.9%	28.0%	28.0%	28.2%				
	2024թ. Պետական բյուջե	2,653.4	3,146.0						
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	28.1%	29.9%						
2024	ՄԺԾԾ 2025-2027		3,117.6	3,513.4	3,812.1	4,086.8			
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		30.5%	31.4%	31.0%	30.3%			
	2025թ. Պետական բյուջե		3,076.5	3,441.6	3,629.5	3,849.8			
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		30.4%	31.6%	30.5%	29.5%			
2025	ՄԺԾԾ 2026-2028			3,376.9	3,584.7	3,755.4	3,994.6	4,213.1	4,480.7
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ			30.8%	30.2%	29.1%	28.6%	27.8%	27.2%

Աղյուսակ 2.6. Պետական բյուջեի ընթացիկ ծախսերի կանխատեսումների համեմատական աղյուսակը, մլրդ դրամ

Ընդունման տարին	Ծրագիր	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
-	Փաստացի	2,127.0	2,413.6						
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	22.4%	23.7%						
2022	ՄԺԾԾ 2023-2025	2,082.6	2,293.2	2,512.2					
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	23.0%	22.7%	22.3%					
	2023թ. Պետական բյուջե	2,095.2							
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	22.5%							
2023	ՄԺԾԾ 2024-2026	2,095.3	2,308.3	2,537.2	2,839.1				
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	22.0%	21.8%	21.5%	21.6%				
	2024թ. Պետական բյուջե	2,091.3	2,450.7						
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	22.1%	23.3%						
2024	ՄԺԾԾ 2025-2027		2,451.2	2,728.5	2,938.2	3,228.1			
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		23.9%	24.4%	23.9%	23.9%			
	2025թ. Պետական բյուջե		2,437.2	2,706.8	2,807.5	2,988.1			
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		24.1%	24.9%	23.6%	22.9%			
2025	ՄԺԾԾ 2026-2028			2,688.6	2,883.4	3,001.2	3,169.9	3,302.3	3,474.9
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ			24.5%	24.3%	23.3%	22.7%	21.8%	21.1%

Աղյուսակ 2.7. Պետական բյուջեի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով զուտ ծախսերի կանխատեսումների համեմատական աղյուսակը, մլրդ դրամ

Ընդունման տարին	Ծրագիր	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
-	Փաստացի	472.6	541.7						
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	5.0%	5.3%						
2022	ՄԺԾԾ 2023-2025	515.3	589.7	710.8					
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	5.70%	5.80%	6.30%					
	2023թ. Պետական բյուջե	547.7							
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	5.88%							
2023	ՄԺԾԾ 2024-2026	564.3	665.3	768.9	862.9				
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	5.9%	6.3%	6.5%	6.6%				
	2024թ. Պետական բյուջե	562.1	695.3						
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	6.0%	6.6%						
2024	ՄԺԾԾ 2025-2027		666.4	784.9	873.9	858.6			
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		6.5%	7.0%	7.1%	6.4%			
	2025թ. Պետական բյուջե		639.3	734.9	822.0	861.7			
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		6.3%	6.7%	6.9%	6.6%			
2025	ՄԺԾԾ 2026-2028			688.3	701.3	754.2	824.6	910.8	1,005.8
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ			6.3%	5.9%	5.9%	5.9%	6.0%	6.1%

Աղյուսակ 2.8. Պետական բյուջեի պակասուրդի ֆինանսավորման կանխատեսումների համեմատական աղյուսակը, մլրդ դրամ

Ընդունման տարին	Ծրագիր	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
-	Փաստացի	339.9	376.1						
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	3.6%	3.7%						
2022	ՄԺԾԾ 2023-2025	436.2	417.3	426.4					
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	4.8%	4.1%	3.8%					
	2023թ. Պետական բյուջե	424.9							
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	4.6%							
2023	ՄԺԾԾ 2024-2026	409.9	446.5	463.7	478.5				
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	4.3%	4.2%	3.9%	3.6%				
	2024թ. Պետական բյուջե	381.3	482.9						
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	4.0%	4.6%						
2024	ՄԺԾԾ 2025-2027		482.9	615.8	553.9	472.7			
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		4.7%	5.5%	4.5%	3.5%			
	2025թ. Պետական բյուջե		482.9	604.0	506.2	391.1			
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		4.8%	5.5%	4.2%	3.0%			
2025	ՄԺԾԾ 2026-2028			603.7	535.4	447.1	391.3	273.6	168.8
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ			5.5%	4.5%	3.5%	2.8%	1.8%	1.0%